

CONTACTOUDERS

“Naast de coördinerende taak bij hand- en spandiensten vind ik de ‘open oorfunctie’ van de contactouders ook heel belangrijk”, zegt Martiene van Netten, directeur van de Lea Dasbergschool in Arnhem. “Als er signalen zijn onder de ouders kan de contactouder daarop reageren of dit melden bij de leraar. Als ouders bijvoorbeeld hebben gehoord dat er een juffrouw met zwangerschapsverlof gaat, kan de contactouder vertellen hoe de vervanging geregeld gaat worden. Dit voorkomt dat er onrust ontstaat en dat die onrust zich verspreidt onder de ouders.”

Op meerdere manieren inzetbaar

Contactouders zijn ouders die in de groep of klas van hun kinderen een extra actieve rol vervullen in de communicatie en samenwerking tussen de school (groepsleraar, mentor, coördinator leerjaar en/of schoolleiding) en de ouders. Een vluchtige blik op internet leert dat in de dagelijkse onderwijspraktijk de begrippen klassenouders en contactouders probleemloos door elkaar lopen. Zelf geven we de voorkeur aan contactouders. Het gaat immers niet om de plaats waar deze ouders werkzaam zijn. ‘Contactouders’ legt de focus bij de aard van hun werkzaamheden.

We spreken in het vervolg over contactouders.

In de kern wijkt de invulling van het contactouderschap in het voortgezet onderwijs niet af van die in het basisonderwijs, waar het vaker wordt toegepast. Grosso modo kan worden gezegd dat contactouders in het basisonderwijs zich meer bezighouden met het coördineren en organiseren van hand- en spandiensten. In het voortgezet onderwijs worden contactouders meer ingezet als intermediair om informatie en opvattingen van ouders uit de klas over het onderwijs op te vangen en bij elkaar te brengen, bijvoorbeeld bij de voorbereiding op de groeps- of klassenouderavond.

Ouderavond

“Bij ons werken contactouders als volgt: eind november wordt er per klas een ouderavond gehouden. De twee contactouders verdelen de klas en houden een belronde onder alle ouders. Ze vragen wat de ouders op de ouderavond aan de orde willen stellen, zoals bijvoorbeeld in het algemeen ervaren problemen, onduidelijkheden, maar het mogen natuurlijk ook leuke dingen zijn. De ingebrachte punten hebben doorgaans met de sfeer, de planning en het gegeven onderwijs te maken. Van al die punten wordt een lijstje gemaakt voor de mentor, dat als een soort agenda voor de ouderavond fungeert.”

Samengevat kan worden gezegd dat de contactouders in essentie zijn wat de naam impliceert, namelijk de schakel tussen alle ouders uit de groep of klas (of een specifieke groep ouders) en de groepsleraar of mentor. Vanuit die schakelfunctie zorgen contactouders, afhankelijk van het schoolbeleid, voor ouders die willen meehelpen bij hand- en spandiensten, zijn zij het aanspreekpunt voor alle ouders, kunnen ze vanuit die functie signalen over wat er leeft onder de ouders doorgeven aan de school en kunnen ze een klankbord zijn voor de groepsleraar of de mentor.

Het aardige van contactouders is dat het zowel voordelen biedt voor de leerlingen en de ouders als voor de leraar of de mentor. Door hun activiteiten om alle ouders uit de klas of groep bij het onderwijs op school te betrekken en goed op de hoogte te houden, krijgen ouders meer zicht op en begrip voor wat er op school gebeurt. Niet zelden is de wijze waarop nu wordt lesgegeven volstrekt anders dan in de tijd dat de ouders zelf op school zaten. Een betere wisselwerking tussen thuis en school zal het voor ouders gemakkelijker maken te begrijpen waar hun kinderen op school mee bezig zijn. Ook zal het de samenwerking bij leerproblemen of bij problemen thuis bevorderen. Uiteindelijk hebben de kinderen daar profijt van. Voor de groepsleraar of mentor is het belangrijk dat hij/zij tijdig hoort wat er leeft onder de ouders. Hij/zij kan met contactouders bespreken op welke manier een probleem aangepakt kan worden of dat hij/zij bij een activiteit ondersteuning van ouders nodig heeft. Als bovendien systematisch in alle groepen of klassen op de groeps- of klassenouderavond de inbreng van ouders met betrekking tot de gang van zaken op school wordt besproken, dan krijgt de school actuele informatie vanuit het perspectief van de ouders over de onderwijskwaliteit. Actueler dan de ouderenquête, want die wordt doorgaans eens in de drie à vier jaar afgenomen.

Uitvoering

Tevoren zijn contactmomenten van de contactouder met de groepsleraar of de mentor afgesproken. Afhankelijk van de taken van de contactouders kan de frequentie hiervan verschillen. Als er in het voortgezet onderwijs een enkele keer per jaar een ouderavond wordt gehouden, zal het contact zich in eerste instantie daaromheen concentreren. In het basisonderwijs, waar de coördinatie van hand- en spandiensten een belangrijke taak is, zal er vaker contact zijn. Wanneer de contactouder vanuit bijvoorbeeld de Turkse ouders de contacten met de school onderhoudt, zal deze ook rond rapportbesprekingen en schoolreisjes een bemiddelende rol kunnen spelen. Overigens kan ook afgesproken worden dat het contact deels via de telefoon of e-mail verloopt. Dat zijn tevens de media die de contactouders kunnen benutten om de andere ouders te informeren en zichzelf te laten informeren.

Het is zaak dat leraren of mentoren op ongeveer dezelfde wijze met de contactouders omgaan. Zo is het prettig als zij zich eraan houden om vragen voor extra hulp van ouders tijdig bij de contactouders neer te leggen, ruim voordat de activiteit plaatsvindt.

Relatie tot de doelen van partnerschap

Contactouders verrichten in het algemeen activiteiten die zijn te plaatsen onder alle drie de doelen van partnerschap (pedagogisch, organisatorisch en democratisch). Een en ander is natuurlijk afhankelijk van de invulling die het contactouderschap op school krijgt. Contactouders kunnen bijvoorbeeld de pedagogische dialoog tussen ouders en school versterken (pedagogisch doel), kunnen de organisatie van hand- en spandiensten op zich nemen in relatie tot een groep, een klas of een jaargroep (organisatorisch doel) en kunnen ook het meedenken en meebeslissen op klassen- of groepsniveau bevorderen (democratisch doel). Rode draad door hun activiteiten zou moeten zijn een betere afstemming tussen thuis en school (schakelfunctie). Activiteiten in dat kader dienen vooral het pedagogisch doel.

Relatie tot andere vormen van wederzijdse betrokkenheid

Contactouders zetten zich in om andere ouders op het niveau van de klas of de groep te laten meeleven, meedenken en meehelpen. Hun *activiteiten* (A in het schema) zijn vooral te plaatsen in de cellen 5, 6 en 7. Soms beslissen zij samen over allerlei praktische zaken (cel 8). Uit onderzoek blijkt overigens dat ouders slechts op 7% van de scholen voor voortgezet onderwijs hand- en spandiensten (cel 6) verrichten. Het argument is meestal dat leerlingen het niet fijn vinden als hun ouders meehelpen op school, omdat ze zich (als ware pubers) daarvoor schamen. In de groep nemen leerlingen deze houding snel van elkaar over.

Dat leidt ertoe dat ouders eigenlijk wel willen, maar zich terughoudend opstellen en zich zeker niet vanzelf aanmelden.¹ Als ouders daarvoor rechtstreeks worden benaderd, blijken meer ouders dan vaak wordt gedacht toch bereid een handje toe te steken op bijvoorbeeld sportdagen en excursies. Ook willen zij graag participeren in tijdelijke werkgroepen.

“De organisatie van hand- en spandiensten”, zegt Ellen Smit Parmentier, mentor van klas 1b van het Zandvliet College in Den Haag, “verloopt niet via de contactouders, maar via de ouderraad. In dat opzicht is er verschil met hoe contactouders bijvoorbeeld op de basisschool van mijn dochter functioneren.”

Uit dit voorbeeld blijkt dat er meerdere wegen naar Rome leiden.

	Meeleven		Meehelpen		Meedenken		Meebeslissen	
Ouders>kind als leerling	1	X	2	X	3	X	4	(X)
Ouders>groep/ klas of school	5	A X	6	A X	7	A X	8	(A) (X)
School>ouders	9	(X)	10	(X)	11	(X)	(12)	

Kijken we naar de effecten (X in het schema) van de activiteiten van de contactouders, dan valt het volgende op. De frequente en meer intensieve contacten die de school (mentor, groepsleraar) heeft met de contactouders – individueel en als groep – stelt haar in staat zich beter te verplaatsen in wat ouders bezighoudt en beweegt. Dat vergemakkelijkt het meeleven, meehelpen en meedenken met ouders (cellen 9, 10 en 11) en kan ertoe leiden dat veel meer ouders dan alleen de contactouders gaan participeren op schoolniveau (cellen 5 tot en met 7, soms ook 8). Indirect kunnen ouders als gevolg van de activiteiten van de contactouders ook gemotiveerd worden meer mee

¹ Ervaringen van andere scholen doen vermoeden dat het hier om een *cultuurkenmerk* van de school gaat. Er zijn ook scholen waar participatie van ouders op klassen- en schoolniveau de gewoenste zaak van de wereld is, ook voor de leerlingen. We raken hier aan wat we in de brochure het voortouw nemen en de toon zetten noemen. Als school kun je ook ‘nieuwe vanzelfsprekendheden’ ingang doen vinden. De legitimering van je acties ontleen je aan je visie op het leren en de ontwikkeling van jongeren en op hoe je daarvoor betere condities kunt creëren, onder meer via partnerschap met hun ouders.

te leven, mee te helpen, mee te denken of mee te beslissen rond zaken die hun eigen kind betreffen (cellen 1-4).

Relatie tot het traject dat school en ouders samen doorlopen en tot andere instrumenten

Contactouders spelen vooral een rol tijdens het hoofdtraject, maar ze kunnen ook bij de kennismaking en intake én bij het exitgesprek een informerende rol spelen. Een goede afstemming met de taken van de ouderraad of de oudervereniging is belangrijk. Afhankelijk van het doel waarvoor contactouders worden ingezet, is er een relatie met andere instrumenten. Als contactouders als groep ook een rol spelen bij het kwaliteitsbeleid of de kwaliteitszorg van de school, kunnen deze ouders informatie bieden naast bijvoorbeeld de ouderenquête.

“Op de klassenouderavond is, naast de contactouders en de mentor, ook een lid van de ouderraad aanwezig. Eén van de contactouders maakt het verslag. Dit verslag wordt door de mentor eventueel aangevuld, waarna de ouderraad het krijgt. De ouderraad maakt van alle verslagen één verslag waarin de belangrijkste zaken uit alle verslagen worden opgenomen. Meestal is dat één A4-tje, dat ook wordt opgenomen in de Ouderinfo. In januari organiseert de ouderraad een evaluatiebijeenkomst met alle contactouders, waarbij ook de afdelingsleiders en de directie aanwezig zijn. Tijdens deze bijeenkomst worden de punten van het A4-tje besproken. Als de verbeteringen op korte termijn zijn te realiseren, worden ze snel doorgevoerd. Dat kan ook in de Ouderinfo worden gemeld. Structurele problemen, bijvoorbeeld met een bepaalde docent, zijn niet een-twee-drie op te lossen. We melden in zo'n geval dat we er mee bezig zijn, zonder verder in details te treden. Uiteraard moeten ouders er op termijn wel iets van merken. We geven de informatie uit de evaluatiebijeenkomst ook aan de inspectie als die op bezoek komt voor het periodiek kwaliteitsonderzoek (PKO). Via de contactouders horen wij immers van ouders wat wij kunnen verbeteren aan ons onderwijs. Omdat we dit elk jaar doen, is het een vast onderdeel geworden van ons kwaliteitsbeleid.”

Ook ouderavonden (op bouw- of schoolniveau), ouderpanels en klankbordgroepen kunnen in samenwerking met contactouders worden georganiseerd. De informatie die via de contactouders verzameld wordt, zal toch veelal betrekking hebben op het groeps- of klassenniveau; ouderpanels en klankbordgroepen kunnen van betekenis zijn op schoolniveau.

Aan de slag

Hoewel sommige scholen ervoor kiezen om alleen met contactouders te werken in de onderbouw, zijn er ook scholen – met name in het basisonderwijs – die contactouders hebben in de bovenbouw. Een goede manier om dit in te voeren is te beginnen in de onderbouw en dit te laten doorgroeien naar de bovenbouw. Zo groeit het contactouderschap met de ouders en leerlingen mee. Het kan echter ook in alle klassen tegelijk worden ingevoerd. Wel belangrijk is dat er zowel bij de ouders als bij het personeel voldoende draagvlak is.

Het is noodzakelijk tevoren goed in beeld te hebben wat de taken van de contactouders zullen zijn en hier heldere afspraken over te maken. Elke school heeft immers een ouderraad, die ook al tal van taken op bouw- en schoolniveau uitvoert. Om die reden kiezen sommige scholen en hun ouders ervoor om in ieder geval een aantal contactouders ook deel te laten uitmaken van de ouderraad. Dat waarborgt een goede afstemming.

Het is nuttig om dit soort afspraken weer te geven in een Protocol Contactouders, dat in de schoolgids of op de website wordt opgenomen.

“De ouderraad coördineert de zoektocht naar contactouders. In september is er een vergadering van de ouderraad. Die heeft de naamlijsten van ouders uit alle tweede en derde klassen tot zijn beschikking. Er wordt afgesproken welke ouders zij persoonlijk gaan benaderen als contactouder. Natuurlijk zijn er al namen bekend van ouders die het vorige jaar contactouder zijn geweest en die te kennen hebben gegeven dat nogmaals te willen zijn. Maar soms zeggen ouders: ‘Ik heb het nu twee jaar gedaan, laat een ander die taak nu maar eens op zich nemen’. Bij de ouders van het eerste jaar wordt op de informatieavond, half oktober, uitgelegd wat contactouders zijn en wat zij doen. Vervolgens wordt gevraagd wie zich beschikbaar wil stellen. Over het algemeen lukt het wel om per klas twee contactouders te krijgen.”

Geschikte media voor contactouders om hun schakelfunctie te realiseren zijn e-mail en de telefoon. Een goed begin van de eerste ouderavond in het schooljaar is het verzamelen van alle (email-)adresgegevens!

Informatie over de aanwezigheid van contactouders en een levendige beschrijving van wat zij doen – bijvoorbeeld op de website – is zinvol om andere ouders op de hoogte te brengen. Maar de beste pr is natuurlijk als ouders en de school daadwerkelijk iets merken van de aanwezigheid van de contactouders.

Samenvatting: wat zijn de goede dingen en wanneer doen we die goed?

Contactouders is een geschikt instrument om de relatie tussen alle ouders van de groep of klas en de groepsleraar of de mentor tot stand te brengen en te verstevigen. Een goede afstemming tussen thuis en school is in het belang van de kinderen.

Als contactouders goed functioneren, dan hebben zowel de ouders en de kinderen als de school er profijt van. De school kan het voortouw nemen om dit voordeel ook expliciet onder de aandacht van de betrokkenen te brengen.

Kritische succesfactoren zijn heldere afspraken over de taken van de contactouders, de bereidheid van contactouders om andere ouders uit de groep of klas actief te benaderen en hen te informeren, alsmede een goede terugkoppeling over wat de school doet met de inbreng van de (contact)ouders.

Bronnen

Beek, S., A. van Rooijen & C. de Wit (2007). *Samen kun je meer dan alleen. Educatief partnerschap met ouders in basis- en voortgezet onderwijs*. Den Haag: Q*Primair; 's-Hertogenbosch: KPC Groep

Rooijen, A. van (2006). *Contactouders. Kiezen voor contactouders in de basisschool*. Den Haag: NKO

Rooijen, A. van (2007). *Contactouders in het voortgezet onderwijs. Kansen voor partnerschap*. Den Haag: NKO

Rooijen, A. van (2007). *Pareltjes van Partnerschap. Goede praktijkvoorbeelden in het basis- en voortgezet onderwijs*. Den Haag: NKO